

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ทำให้มนุษย์มีโอกาสรอดมากกว่าเก่า คนมีชีวิตรอดถึงวัยเจริญพันธุ์มากขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น ทำให้ประชากรในแต่ละประเทศเพิ่มมากขึ้น ในโลกนี้ประชากรสูงอายุแม้ว่าจะมีน้อยกว่าประชากรเด็ก แต่ก็มียัตราเพิ่มที่สูงกว่า ในปี พ.ศ. 2555 มีประชากรสูงอายุ 580 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และในปี พ.ศ. 2593 คาดการณ์ว่าจะมีประชากรสูงอายุ 2,000 ล้านคน ซึ่งจะมากกว่าประชากรเด็ก ประชากรสูงอายุมียัตราเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา มีประชากรสูงอายุถึงร้อยละ 53 ของประชากรทั้งหมด อาศัยอยู่ในทวีปเอเชีย และในปี พ.ศ. 2593 คาดการณ์ว่าจะมีประชากรสูงอายุเพิ่มถึงร้อยละ 63 ของประชากรทั้งหมดประเทศไทยมีจำนวนประชากรสูงอายุในปี 2555 จำนวน 7,639,000 คน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน การศึกษาสถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทย และการคาดประมาณการเปลี่ยนแปลงในขนาดและสัดส่วนของประชากรสูงอายุในอนาคตชี้ชัดว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของประชากรสูงอายุในระดับสูงกว่าในอดีตอย่างชัดเจน ถึงแม้ว่าสัดส่วนและขนาดของประชากรสูงอายุในปัจจุบันจะยังไม่สูงและใหญ่มากนัก แต่ในอนาคตไม่ไกลอีกเพียง 10 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะได้ชื่อว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุ จากการนิยามขององค์การสหประชาชาติคือ มีประชากรสูงอายुर้อยละ 10 ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 13 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.1 ของประชากรทั้งหมด และในอีก 50 ปีข้างหน้าจำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 22 ล้านคน (ประมาณ 4 เท่าของปัจจุบัน) คิดเป็นร้อยละ 27.1 หรือเกือบหนึ่งในสามของประชากรทั้งหมดในเวลานั้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555 : 19)

ประเทศไทยมีแนวโน้มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และอายุยืนยาวมากขึ้น เมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมาอาจมาจากการสาธารณสุขเจริญขึ้น ประชาชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางสาธารณสุขได้เร็วและแม่นยำมากขึ้น การคมนาคมสะดวกแก่การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยรวดเร็วขึ้น จึงมีกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนมากขึ้น จากกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้สังคมไทยในปัจจุบันได้มียัตราผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากขณะนี้ครอบครัวไม่สามารถดูแลผู้สูง

อายุเหมือนในอดีตแล้วซึ่งอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาวะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่สังคมไทยเคยอยู่อาศัยกันแบบครอบครัวขยาย แต่ปัจจุบันกลายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุผู้น้อยลงซึ่งแท้จริงแล้วครอบครัวควรจะมีลักษณะต่าง ๆ ของสายใยที่เกิดท่ามกลางสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ ซึ่งได้แก่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน ความสนิทสนมความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งปัจจุบันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้สูงอายุนั้นพบว่าการที่บุตรหลานส่วนใหญ่ออกไปทำงานนอกบ้าน ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลานน้อยลง และความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรหลานเปลี่ยนแปลงไปเป็นความสัมพันธ์แบบห่างเหิน ไม่ใกล้ชิดสนิทสนมและยังพบว่าปัญหาด้านความสัมพันธ์เกิดทั้งจากบุตรหลานและจากผู้สูงอายุ โดยปัญหาที่เกิดจากตัวผู้สูงอายุนั้นเกิดจากผู้สูงอายุบางคนนิสัยใจน้อย ส่วนปัญหาที่เกิดจากบุตรหลานมักเกิดจากการที่บุตรหลานไม่ค่อยเอาใจใส่ผู้สูงอายุเท่าที่ควร ภาวะดังกล่าวทำให้ประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในเชิงนโยบายหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างหลักประกันด้านรายได้ยามชราภาพ การสร้างระบบเพื่อสนับสนุนการดูแลระยะยาว แนวคิดการขยายฐานเบี้ยยังชีพของรัฐบาลชุดปัจจุบันจึงดำเนินการตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าวอย่างหนึ่ง เจตนารมณ์ของระบบเบี้ยยังชีพมุ่งช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้สูงอายุที่ยากไร้ด้วยโอกาส โดยในปัจจุบันรัฐบาลโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้คัดเลือกผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพโดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของประชาคมในรูปของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจโดยคุณสมบัติพื้นฐานของผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพนั้น ประการแรกจะต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประการที่สองต้องมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพหรือถูกทอดทิ้ง หรือขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่าผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนกว่า หรือผู้ที่มีปัญหาซ้ำซ้อน หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารยากต่อการเข้าถึงบริการของรัฐจะเป็นผู้ได้รับการพิจารณาก่อน (ศศิพัฒน์ ขอดมเพชร, 2554 : 8)

รัฐบาลได้มีนโยบายในการสร้างหลักประกันรายได้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ โดยกำหนดนโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการและมีความแล้วเสร็จในปีแรกอย่างชัดเจน ในนโยบายข้อ 1.2 ด้านการรักษาและเพิ่มรายได้ของประชาชน การสร้างหลักประกันรายได้แก่กลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ หรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ โดยการจัดสรรเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่แสดงความจำนงโดยการขอขึ้นทะเบียนเพื่อรับการสงเคราะห์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มี

บทบัญญัติที่กำหนดสิทธิเกี่ยวกับสิทธิได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ ซึ่งระบุว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ” ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 “ให้เทศบาลเมืองพัทธยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง” ดังนี้ (10) ได้กำหนดให้การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาสเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และถือเป็นอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 50 “ภายใต้ข้อบังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล” ดังนี้ (7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2546 : 4)

เทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด มีพื้นที่รับผิดชอบ 4.9 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 32,605 ไร่ จำนวนครัวเรือน 2,243 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,955 คน มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 12 พ.ศ. 2546 รวมถึงต้องปฏิบัติภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนจากราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 การดำเนินงานสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้รับการถ่ายโอนจากกรมประชาสงเคราะห์ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ในปัจจุบันมีผู้สูงอายุได้รับการบริการเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ 816 คน แม้ว่าเทศบาลตำบลโพนเมืองจะมีความพร้อมในระดับหนึ่ง ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ แต่ในสภาพความเป็นจริง พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังคงมีปัญหาในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ทั้งนี้เนื่องจากความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระดับแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความตระหนักและการให้ความสำคัญด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ของผู้นำรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนบุคลากร ความรู้ความเข้าใจของบุคลากร เป็นต้น ประกอบกับเทศบาลตำบลโพนเมืองมีแนวโน้มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และอายุยืนยาวมากขึ้น เมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมาจากการสาธารณสุขเจริญขึ้น ประชาชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางสาธารณสุขได้เร็วและแม่นยำมากขึ้น การคมนาคมสะดวกแก่การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยรวดเร็วขึ้น จึงมีกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนมากขึ้น แม้มีเทศบาลบางแห่งสามารถจัดสรรเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับผู้สูงอายุที่รอขึ้นทะเบียนได้โดย

ไม่ต้องพึ่งงบประมาณจากรัฐแต่เพียงอย่างเดียว แต่การดำเนินงานส่วนใหญ่ยังคงให้
ความสำคัญกับการบริหารเงินมากกว่าตัวผู้สูงอายุ (เทศบาลตำบลโพนเมือง, 2556 : 15)

สภาพปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล
โพนเมือง เกิดจากระบบและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมีขอบข่ายจำกัด
นอกจากนั้นแบบแผนการให้บริการก็ยังไม่เป็นระบบและรูปแบบที่ดีพอ ผู้สูงอายุในเขต
เทศบาลนั้นว่ายังได้รับความสนใจดูแลน้อยทั้งจากภาครัฐและเอกชน นโยบายและการบริการ
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุมักได้รับการมองว่าเป็นเรื่องไม่เร่งด่วน และมีความสำคัญเป็นอันดับ
รอง เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรกลุ่มอื่น ในการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับ
ผู้สูงอายุที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นคือ งานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุได้
ส่งผลให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ไม่สามารถกระจายได้ทั่วถึงและ
ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ และไม่ได้มีการกระจายไปสู่ผู้สูงอายุใน
เขตเทศบาลอย่างทั่วถึงซึ่งเป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่ของประเทศ บริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นยังมี
ลักษณะที่ไม่กระจายตัว การดำเนินงานในส่วนขององค์กรภาครัฐหรือเอกชนค่อนข้างจะ
จำกัด ทั้งในด้านปริมาณและรูปแบบ บางกรณีก็มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สูงอายุเฉพาะ
กลุ่มอายุที่เป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ การเกื้อหนุนผู้สูงอายุที่จัดโดย
หน่วยงานภาครัฐก็ประสบปัญหาทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ และการจัดการการ
ให้บริการแก่ผู้สูงอายุจึงยังไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง และไม่สามารถตอบสนองต่อ
ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง จึงถือว่าเป็นสิ่งที่รัฐบาลและหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องรวมทั้งเทศบาลต้องให้ความสำคัญในการสำรวจความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการ
จัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และร่วมกันหาแนวทางพัฒนาและเสริมสร้างการ
จัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุต่อไป (เทศบาลตำบลโพนเมือง, 2556 : 15)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการ
สังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ
ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ผู้นำท้องถิ่น และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต่อการจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐานการวิจัย

1. ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมาก
2. ผู้สูงอายุ ผู้นำท้องถิ่น และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานะหรือตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมโดยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาถึงความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 แหล่งข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2.1.1 ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้นำท้องถิ่น และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนรวม 912 คน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้นำท้องถิ่น และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 279 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 727)

2.2 แหล่งข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 21 คน ได้แก่ ข้าราชการฝ่ายการเมือง ข้าราชการฝ่ายประจำ ผู้สูงอายุ ผู้นำท้องถิ่น และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยกำหนดผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

1. คณะผู้บริหารเทศบาล	จำนวน 2 คน
2. ฝ่ายสภามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	จำนวน 2 คน
3. ปลัดเทศบาล	จำนวน 1 คน
4. นักพัฒนาชุมชน	จำนวน 1 คน
5. ผู้สูงอายุ	จำนวน 5 คน
6. ผู้นำท้องถิ่น	จำนวน 5 คน
7. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	จำนวน 5 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล โพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมุ่งเน้นการศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิดเรื่องนโยบายของรัฐต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ สามารถพิจารณาได้จากวิทยุทัศน์ผู้สูงอายุไทย วิทยุทัศน์ระบบสวัสดิการและบริการผู้สูงอายุในอนาคต และปฏิญญาผู้สูงอายุไทย ปี 2542 (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและ

พิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาสคนพิการและผู้สูงอายุ, 2543 : 12) ประกอบกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ที่กำหนดแผนยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุแห่งชาติ เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุปรากฏอยู่ใน 3 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเมื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ 2) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ และ 3) ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีเป้าหมายและเป็นระบบ โดยนำมาประยุกต์กำหนดเป็นกรอบแนวคิดเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการบริการของเทศบาลตำบล ด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น และอสม. และด้านสวัสดิการสังคม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2555 : www.dla.go.th)

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย

4.1.1 เพศ

4.1.2 อายุ

4.1.3 ระดับการศึกษา

4.1.4 อาชีพ

4.1.5 สถานะและตำแหน่ง

4.1.6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

4.2.1 ด้านการบริการของเทศบาลตำบล

4.2.2 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นและ อสม.

4.2.3 ด้านสวัสดิการสังคม

5. ขอบเขตด้านพื้นที่ เทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

6. ระยะเวลาในการวิจัย ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 – 31 ธันวาคม 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยม และประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ และจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ ซึ่งระดับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไป

การจัดสวัสดิการ หมายถึง บริการที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งให้ประชาชน และผู้ประสบปัญหาที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานอย่างเหมาะสม รวมทั้งได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นธรรม ในที่นี้หมายถึง การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ได้รับเงินอุดหนุนเฉพาะกิจจากรัฐบาล เพื่อคุ้มครองการส่งเสริมการสนับสนุนและอนุมัติ การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนแก่ผู้สูงอายุ

เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หมายถึง เงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน รายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ หรือถูกทอดทิ้ง หรือขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ให้ได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ ตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ตามโครงการหลักประกันรายได้แก่ผู้สูงอายุในอัตราแบบขั้นบันได ดังนี้

1. อายุ 60 - 69 ปี	ให้ได้รับคนละ 600 บาท ต่อเดือน
2. อายุ 70 - 79 ปี	ให้ได้รับคนละ 700 บาท ต่อเดือน
3. อายุ 80 - 89 ปี	ให้ได้รับคนละ 800 บาท ต่อเดือน
4. อายุ 90 ปีขึ้นไป	ให้ได้รับคนละ 1,000 บาท ต่อเดือน

การจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หมายถึง วิธีดำเนินการจัดสวัสดิการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้ได้รับความพึงพอใจและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐจากเงินอุดหนุนเฉพาะกิจของรัฐบาล เพื่อคุ้มครองการส่งเสริมการสนับสนุนและอนุมัติ การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนแก่ผู้สูงอายุ

1. ด้านการบริการของเทศบาลตำบล หมายถึง การจัดระบบสวัสดิการและบริการระดับชุมชน มุ่งให้ผู้สูงอายุเข้าถึงระบบสวัสดิการและบริการแบบผสมผสาน โดยชุมชนมีส่วนร่วมจัดระบบสวัสดิการและบริการดูแลผู้สูงอายุ ตั้งแต่การขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ การจ่ายเงินสวัสดิการ อีกทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การรักษา รวมทั้งการฟื้นฟูสมรรถภาพ และการบริการทางสังคมมีเครือข่ายประสานงานและปฏิบัติงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีโอกาสอยู่กับครอบครัวหรือชุมชนต่อไปได้

2. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือของผู้ใหญ่บ้านในด้านกระบวนการและวิธีการดำเนินการพัฒนาการจัดสวัสดิการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้ได้รับความพึงพอใจ เพื่อผลักดันให้เกิดระบบสวัสดิการและบริการผู้สูงอายุที่พึงประสงค์

3. ด้านสวัสดิการสังคม หมายถึง การจัดระบบประกันสุขภาพ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักประกันที่มีความหลากหลายยืดหยุ่นเหมาะสม เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนออมทรัพย์ชุมชน กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ โดยการสร้างระบบสวัสดิการสังคมและบริการระดับชุมชนที่มีความหลากหลายมากขึ้น ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ชุมชน และความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยสุดท้ายของชีวิต เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมถอยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม และเป็นบุคคลสมควรได้รับการอุปการะช่วยเหลือ รวมทั้งได้รับการดูแลจากลูกหลานตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากเทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ช่วยให้ผู้อื่นหรือชุมชนได้มีการตกลงกัน และพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้พฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่นนั้น อันจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงาน โดยมุ่งความสำเร็จของชุมชนเป็นสำคัญหรืออาจกล่าวได้ง่ายๆ โดยสรุปว่า ผู้นำท้องถิ่น คือ ผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงคนในชุมชนได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง กำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

อสม. หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้านและได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด โดยมีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัย การสื่อสารสาธารณสุข การแนะนำเผยแพร่ความรู้ การวางแผน และประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุข ตลอดจนให้บริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ

เทศบาลตำบล หมายถึง รูปแบบการปกครองอีกรูปแบบหนึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดให้จัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 69 และมาตรา 70 ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง เทศบาลตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

สารสนเทศจากการวิจัย สามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อใช้วางแผนปรับปรุงและ
พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY